

HANDIKAPPROGRAM

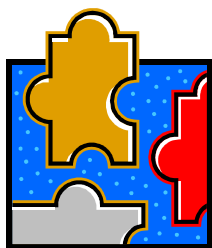
2004 - 2009

Antaget av kommunfullmäktige
den 16 september 2004 § 141

INNEHÅLL

	Sidan
INLEDNING	3
VAD ÄR ETT HANDIKAPPROGRAM	5
VARFÖR BEHÖVS ETT HANDIKAPPROGRAM?	6
HANDIKAPPFRÅGOR, VAD ÄR DET?	7
RIKTLINJER OCH LAGSTIFTNING	8
Det miljörelaterade handikappbegreppet	8
FN:s standardregler	9
Proposition 1999/2000:79, "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken"	10
Proposition 2000/01:48, "Tillgänglighet till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser"	11
Boverkets författningssamling BFS 2003:19 HIN 1	11
 HANDIKAPPROGRAM I YSTADS KOMMUN	
1997 – 2003	11
 UPPFÖLJNING AV HANDIKAPPROGRAM	
2002 – 2003	12
 HANDIKAPPROGRAM 2004 – 2009	
MÅL FÖR YSTADS KOMMUN	
Inriktningsmål	14
Direktiv	14
Delmål	15

INLEDNING

Att arbeta med "handikappfrågor" innebär att medverka i en process i samverkan med flera intressenter och på flera nivåer samtidigt. Processen måste vara levande i alla sammanhang och över tid och den måste vara allas gemensamma ansvar. Genom handikappprogram 2002 – 2003 har processen kommit igång. Uppföljning visar bl.a. att.

- **Samverkan** med Ystad Handikappråd, tillgänglighetsrådgivare och handikappkonsulent sker regelbundet.
- **Utbildningsinsatser** har genomförts under programperioden. Planering av ytterligare utbildning pågår.
- **Inventering** av tillgängligheten till och i publika lokaler och utemiljön, har genomförts. Visst inventeringsarbete återstår, bl.a. att specificera åtgärdskraven, att kostnadsberäkna åtgärderna och planera genomförandet.

Under programperioden har de flesta nämnder upprättat en **handlings – och åtgärdsplan** för sitt verksamhetsområde. Planen har bidragit till att "handikappfrågorna" uppmärksammas med större tydlighet än tidigare. Det viktigaste inom allt "handikapparbete" är dock att handikapperspektivet eller handikappaspekten finns med i det löpande arbetet. Om detta blir regel, är det en bättre garanti för att målen i handikappprogrammet uppnås, än planerna i sig.

En samlad dokumentation av inventeringsarbetet i kommunen måste dock upprättas. Åtgärdskrav, kostnader och genomförande måste specificeras och rapporteras till kommunstyrelsen årligen i samband med budgetprocessen. Detta för att ge beslutsfattarna en samlad bild av kommunens totala kostnad för att genomföra de åtgärder som krävs för att uppnå målet om ett tillgängligt Sverige år 2010

Ansvaret för att samordna "handikapparbetet" i kommunen är lagt på socialnämnden som därigenom får huvudansvaret för att föra processen framåt. En viktig reflektion i sammanhanget är synen på "handikappfrågor". Dessa är primärt inte sociala frågor. De är i grunden frågor som handlar om demokrati och mänskliga rättigheter. Eftersom samordningsansvaret är ett uppdrag för socialnämnden, är "handikappfrågorna" därför i den meningen, fortfarande sociala frågor.

Allas gemensamma ansvar och att ha med handikapperspektivet i allt arbete, är av grundläggande betydelse. Tar alla nämnder, förvaltningar och bolag aktiv del i och ett gemensamt ansvar för "handikapparbetet", finns förutsättningar att nå målen i handikappprogrammet och de nationella målen om ett tillgängligt Sverige år 2010.

Ystad den 11 augusti 2004

För styrgruppen och arbetsgruppen

Karin Cebrenius
Handikappkonsulent

VAD ÄR ETT HANDIKAPPROGRAM?

För att uppnå verksamhetsmål, oavsett inom vilket område, sammanställs ofta planer för att säkerställa en god måluppfyllelse. Kommunerna har en lagstadgad skyldighet att planera sina insatser för personer med funktionsnedsättning. Detta kan ske genom att upprätta handikapplaner eller handikapprogram.

En handikapplan är detaljerad och beskriver t.ex. åtgärdsbehov, kostnader, tidsplan och vem som är ansvarig för genomförandet. Ofta läggs ett stort ansvar på social-nämnden eftersom det finns en spridd missuppfattning att "handikappfrågor" är liktydigt med sociala frågor. Åtgärdsbehoven är skiftande och berör samhällets alla delar, inte bara social-nämndens ansvarsområde. Däremot blir de ofta sociala frågor eftersom socialtjänsten på olika sätt måste överbrygga samhällets otillgänglighet, t.ex. genom ledsagning, färdtjänst eller andra insatser.

För att tydliggöra alla verksamheters ansvar, har Ystads kommun valt att anta ett handikapprogram. Detta är ett politiskt policydokument med övergripande mål, direktiv och riktlinjer till hela den kommunala verksamheten, även de kommunala bolagen. Programmet antas av kommunfullmäktige. Det ska vara utgångspunkten i det kommunala planeringsarbetet för att ge förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att kunna delta i samhällslivet på samma villkor som andra medborgare.

VARFÖR BEHÖVS ETT HANDIKAPPROGRAM?

Förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga i samhällslivet på samma villkor som andra medborgare, har skiftat över tid. Det har bl.a. varit beroende av den enskildes sociala situation. I ett historiskt perspektiv kan utvecklingen beskrivas så här:

- Från förnekelse och utstötning till,
- accepterande och segregation till,
- förståelse, integration och normalisering till,
- insikt som leder till gemenskap, delaktighet och jämlikhet.

Målet är att uppnå en insikt som leder till att personer med funktionsnedsättning får möjlighet till **gemenskap, delaktighet och jämlikhet** som andra medborgare.

Ett demokratiskt samhälle bygger på alla människors lika värde. För att skapa ett **samhälle för alla**, krävs att samhället utformas så att det ur olika perspektiv blir tillgängligt för alla medborgare. Det krävs eftertanke, kunskap, planering, samarbete och framför allt, att alla verksamheter tar ett gemensamt ansvar för att uppnå detta. Ett handikapprogram eller en handikapplan tydliggör ansvaret och är också ett underlag för uppföljning och utvärdering.

HANDIKAPPFRÅGOR, VAD ÄR DET?

Det finns inga speciella handikappfrågor. Däremot finns frågor som är av särskild betydelse för att personer med funktionsnedsättning ska kunna tillvarata sina medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Som "arbetsnamn" kan man sammanfatta detta som handikappfrågor. Vad som egentligen avses är vikten av att få ett handikapperspektiv eller en handikappaspekt på varje fråga. Att i alla verksamheter och i allt planeringsarbete, våga in de särskilda behov personer med funktionsnedsättning kan ha. Det handlar om att identifiera vilka hinder som finns för delaktighet på lika villkor och att undanröja hindren genom att vidta nödvändiga åtgärder. Detta för att grundsynen om ett samhälle för alla medborgare ska uppnås. I sammanhanget är det viktigt att påpeka att hinder inte bara handlar om den fysiska miljön. Det handlar också om bemötande av personer med funktionsnedsättning och människors attityder.

För att handikapperspektivet ska bli en naturlig del i alla verksamheter och kunna "följa med" i alla processer, krävs att **ansvars – och finansieringsprincipen** tillämpas. Alltså att verksamheterna tar ett **ansvar** för att handikapperspektivet finns med i allt planeringsarbete och i budgetprocessen. **Finansieringen** av detta ska vara lika självklar som att ta ansvar för och finansiera andra delar av verksamheten.

RIKTLINJER OCH LAGSTIFTNING

Internationellt och nationellt har utformats policy och riktlinjer som ska vara vägledande för "handikapparbetet". Riktlinjer har fastställts i lagstiftning och i programförklaringar, bl.a. inom FN (Förenta Nationerna) och i Sveriges Riksdag. Det finns flera lagar och riktlinjer som berör området funktionsnedsättning och handikapp och som det lokala handikappprogrammet ska ha sin förankring. Lagstiftning av särskild betydelse och riktlinjer som är normbildande för "handikapparbetet" framkommer nedan.

Det miljörelaterade handikappbegreppet

Historiskt har begreppet handikapp knutits till svårigheter hos den enskilde utan hänsyn till brister i det omgivande samhället. Världshälsoorganisationen (WHO) antog 1980 ett miljörelaterat handikappbegrepp, som istället för att utgå från den enskilde, utgår ifrån den omgivande miljön.

Funktionshinder eller funktionsnedsättning beskriver:

- Begränsningar i den enskildes funktionsförmåga p.g.a. skada eller sjukdom.

Handikapp beskriver:

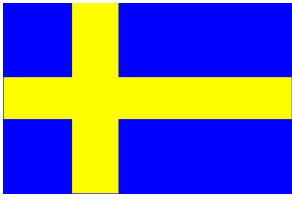
- De negativa följderna av en funktionsnedsättning, oftast för att den omgivande miljön eller våra attityder gör människor handikappade,
- de negativa följder som uppstår i relationen mellan en individ med funktionsnedsättning och omgivningen,
- inte en egenskap hos en person med en skada eller sjukdom, utan i stället
- förhållandet mellan skadan eller sjukdomen och personens omgivning.

En funktionsnedsättning behöver inte leda till handikapp. Det är det omgivande samhället – i fysisk mening eller människors attityder – som gör att en person med funktionsnedsättning blir handikappad!

FN:s standardregler

FN:s standardregler är internationella regler för personer med funktionsnedsättning. Reglerna antogs av FN:s generalförsamling 1993 och de utgår ifrån reglerna om mänskliga rättigheter. Syftet med standardreglerna är att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet. Reglerna är inte juridiskt bindande, men de innebär ett moraliskt och politiskt åtagande från medlemsstaterna att anpassa samhället till människor med funktionsnedsättning. Sverige antog standardreglerna 1995 och dessa ser kortfattat ut så här:

- De fyra första reglerna tar upp **förutsättningarna** för delaktighet på lika villkor, nämligen ökad medvetenhet, medicinsk vård och behandling, rehabilitering, stöd och service,
- de följande åtta tar upp **huvudområden** för delaktighet på lika villkor, nämligen tillgänglighet, utbildning och social trygghet, familjeliv och personlig integritet, kultur, rekreation och idrott, religion,
- de tio sista handlar om **genomförande**, nämligen kunskap och forskning, policy och planering, lagstiftning, ekonomisk politik, samordning, handikapporganisationer, personalutbildning, nationell granskning och utvärdering, tekniskt och ekonomiskt samarbete samt internationellt samarbete.

Proposition 1999/2000:79, "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken"

Proposition "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken" antogs av Sveriges Riksdag i maj 2000. Planen innehåller nationella mål för handikappolitiken och anger också prioriterade arbetsområden.

Nationella mål:

- En samhällsgemenskap med mångfald som grund,
- att samhället utformas så att människor med funktionshinder i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet,
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder.

Inriktning:

- Att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionshinder,
- att förebygga och bekämpa diskriminering mot människor med funktionshinder,
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Målet är ett samhälle som gör det möjligt för människor med funktionsnedsättning att bli fullt delaktiga i samhällslivet. För att nå detta mål måste alla känna ett gemensamt ansvar.

Proposition 2000/01:48, "Tillgänglighet till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser"

Ett mål i den nationella handlingsplanen är ett tillgängligt Sverige år 2010. I proposition "Tillgänglighet till offentliga lokaler dit allmänheten har tillträde och allmänna platser" skapas förutsättningar för ökad tillgänglighet genom ändring i Plan- och bygglagen. Krav införs också på att enkelt åtgärdade hinder mot tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, ska undanröjas i lokaler och på allmänna platser. Propositionen antogs av Sveriges Riksdag i december 2000 och lagen trädde i kraft den 1 juli 2001.

Boverkets författningssamling BFS 2003:19 HIN 1

Boverket har utformat föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser. Föreskrifterna innebär ett förtydligande och en tolkning av proposition 2000/01:48 och gäller fr.o.m. den 1 december 2003.

HANDIKAPPROGRAM I YSTADS KOMMUN 1997 – 2003

Kommunfullmäktige antog det första handikapprogrammet för Ystads kommun 1997. Handikappkonsulenterna fick uppdraget att tillsammans med Ystad Handikappråd ta fram ett underlag till handikappprogram. Programmet förankrades i de politiska partierna, men inte särskilt i nämnds- och förvaltningsorganisationen. Det utformades som ett policyprogram med övergripande mål för "handikapparbetet" i kommunen. Kommunfullmäktige antog programmet och uppdrog åt varje nämnd och förvaltning att utifrån de övergripande målen utforma handlings- och åtgärdsplaner för sitt respektive ansvarsområde. Uppföljning visade att "handikappfrågorna" visserligen uppmärksammats i det kommunala planeringsarbetet, men programmet hade inte fått den förankring som avsågs.

Ett skäl till detta var sannolikt att handikappprogrammet togs fram utan medverkan från nämnds- och förvaltningsorganisationen. Programmet hade troligen varit bättre förankrat om verksamheterna varit med i hela processen – från att ta fram underlag, till att arbeta utifrån det antagna programmet.

Vid revidering av 1997 års handikappprogram föreslog socialnämnden en annan modell för arbetet. Efter uppdrag från kommunstyrelsen i september 2000, bildade socialnämnden en styrgrupp med nämndspolitiker och en arbetsgrupp med tjänstemän från kommunens förvaltningar. I arbetsgruppen inbjöds Ystad Handikappråd att medverka och Pensionärsrådet erbjöds "observatörsposter". Styrgrupp och arbetsgrupp utarbetade ett förslag till handikappprogram för åren 2002 – 2003. Programmet utformades som ett policyprogram med övergripande mål, fyra delmål med en tidsplan kopplad till respektive delmål. Förslaget antogs av kommunfullmäktige den 21 mars 2002.

UPPFÖLJNING AV HANDIKAPPROGRAM 2002 – 2003

Jämfört med 1997 års handikappprogram, har handikappprogram 2002 – 2003 varit bättre förankrat i nämnder, förvaltningar och bolag. Den modell för samverkan som knutits till programmet med en styrgrupp och en arbetsgrupp med representanter från alla nämnder/förvaltningar, har i hög grad bidragit till detta. Sammantaget finns en större självklarhet idag att ha med handikapperspektivet i olika sammanhang och det finns också en större medvetenhet om "handikappfrågorna" än tidigare. Under programperioden har ett omfattande inventeringsarbete av fastigheter och utemiljön genomförts i kommunen. Det återstår visst inventeringsarbete, att kostnadsberäkna alla åtgärdsförslag och planera genomförandet. Detta måste ges högsta prioritet under kommande år för att uppnå målet om ett tillgängligt Sverige 2010.

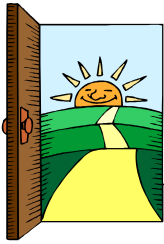
När det gäller ”nya” ärenden inom alla verksamhetsområden, finns oftast handikapperspektivet med. Kraven på tillgänglighet beaktas mestadels i ett brett perspektiv. För vissa målgrupper krävs särskilda åtgärder som det i verksamheterna ibland kan saknas kunskap kring. Sammantaget finns därför ett fortsatt behov av att kontinuerligt samverka med Ystad Handikappråd, tillgänglighetsrådgivaren och handikappkonsulenten.

En mer detaljerad uppföljning av handikapprogrammets delmål framkommer av det fullständiga förslaget till handikapprogram. I förslaget har också bilagts lagstiftning och riktlinjer av betydelse inom

- Arbetsmarkandsområdet
- Bygglagstiftning
- Trafikområdet
- Vård och omsorg
- Internationella regler

Handlingen är benämnd:

”Uppföljning av handikapprogram 2002 – 2003”. Förslag till handikapprogram 2004 – 2009 med direktiv, mål och delmål”.

HANDIKAPPROGRAM 2004 – 2009

MÅL FÖR YSTADS KOMMUN – INRIKTNINGSMÅL

Ystads kommun – nämnder, förvaltningar och kommunala bolag, ska för personer med funktionsnedsättning:

- ❖ Skapa förutsättningar för delaktighet och inflytande inom alla verksamheter.
- ❖ Skapa ett tillgängligt samhälle i vid bemärkelse, både vad gäller bemötande, attityder och tillgängligheten i den yttre och inre miljön.

DIREKTIV

För att uppnå inriktningssmålen ska nämnder och bolag:

- Ha ett **handikapperspektiv** på alla frågor och identifiera och **undanröja** hinder för delaktighet på lika villkor.
- Tillämpa **ansvars – och finansieringsprincipen**.
- **Dokumentera** ”handikapparbetet” på lämpligt sätt och **följa upp och utvärdera** detta i samverkan med den styrgrupp och arbetsgrupp som har uppdraget att följa upp handikappprogrammet.
- Regelbundet **samverka** med Ystad Handikappråd, tillgänglighetsrådgivaren och handikappkonsulenten i det kommunala planeringsarbetet. Respektive nämnd och bolag ska ta initiativet till denna samverkan.

- **Öka medvetenheten och kunskapen om funktionshinder** genom återkommande utbildnings - och informationsinsatser. Planering och genomförande i samverkan med Ystad Handikappråd, tillgänglighetsrådgivaren och handikappkonsulenten.
- För varje mandatperiod utse en politiker och en tjänsteman som handikapprådets **kontaktpersoner**.

DELMÅL

Nämnderna och bolag ska:

- **Göra information och service tillgänglig** – inventering av foldrar och annat informationsmaterial, internt och externt, samt inventera verksamhetens serviceutbud utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. I sammanhanget ska även frågan om lättläst information beaktas.

Åtgärd senast juni 2005.

- Genomföra **inventering** av hinder för tillgängligheten för att **så långt möjligt göra den yttre och inre miljön tillgänglig**. Nämnder och bolag ska genomföra inventering, upprätta åtgärdsplaner för respektive objekt och kostnadsberäkna dessa. Vidare ska styrgruppen och arbetsgruppen i sitt uppföljningsarbete göra en prioriteringsordning av de inventerade objekten. Likaså ansvarar arbetsgruppen för att samtliga objekt som är inventerade eller är i behov av inventering listas regelbundet.

Återrapport till kommunstyrelsen:

- Mars och oktober 2005.
- Mars och oktober 2006.
- Mars och oktober 2007.
- Mars och oktober 2008.
- Mars och oktober 2009.

Detta är en förkortad version av handikapprogram för Ystads kommun 2004 – 2009. Det fullständiga handikapprogrammet innehåller uppföljning av handikapprogram 2002 – 2003 och bilagor med utdrag från lagstiftning.

Om du vill veta mer om handikapprogrammet, kontakta Social omsorg, handikappkonsulent Karin Cebrenius på telefon 0411 – 577 574 eller via e-post – adress karin.cebrenius@ystad.se

Oktober 2004/ Ce